

ASGARI ÜCRET NASIL ARTAR? AYKIRI BİR YAZI

15 Aralık 2021

Yıldırım Koç

Kaç gündür asgari ücret tartışılıyor. Haklı olarak, asgari ücretle yatıyor, asgari ücretle kalkıyoruz. Kuruluşlar ve kişiler asgari ücretin ne kadar olması gerektiği konusunda görüş açıklıyor.

“Asgari ücret ne kadar olmalı?” sorusu ayrıdır, “asgari ücret nasıl artırılır?” sorusu ayrı.

Sorulması ve tartışılması gereken, ikinci sorudur. Asgari ücretin ne kadar olması gerektiği konusunda herkes gönlünden kopan rakamı söyler. İşler keşke öyle olsa. Keşke insanların gönlünden geçen rakam, asgari ücret olarak belirlense ve uygulansa.

Ayrıca belirlenme ve uygulanma da iki ayrı aşamadır. Bugün bile, 2825 liralık asgari ücretin bir bölümünü işverenine geri ödemek zorunda kalan işçiler olduğunu biliyoruz. Bazı işletmelerde, işçinin ücreti asgari ücret düzeyinde veya biraz üstünde bankaya yatırılıyor, ardından da işverenin bir görevlisi, işçiler adına çıkarılmış olan banka kartlarını kullanarak, bankamatiklerden bu paraları çekiyor. Ardından da işçilere, hangi ücrete çalışmaya razıysalar, o ücret ödeniyor. Bir ücret belirlersiniz, ancak bunun uygulanmasını sağlamak da ayrı bir sıkıntı.

Peki, asgari ücret nasıl artar?

Ücret konusunu tartışıyorsanız, öncelikli olarak ücretin iki unsuru olduğunu bileceksiniz. Birinci unsur, yaşayabilmek için, işçinin kendisini ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri biyolojik olarak yeniden üretebilmesi için gerekli olan ürünlerdir. İkincisi, ülke ekonomisinin ve toplumsal yapısının durumuna göre, işçinin (ve ailesinin) ihtiyaçlarıdır. Ücretin özellikle ikinci unsuru sürekli değişme halindedir.

İşçinin evinde televizyon, buzdolabı ve çamaşır makinesi olacak mı? Ya mobilyası, perdeleri, yatak odası takımı? Evde her yetişkinin bir akıllı telefonu olmalı mı? İşçi tatil yapmalı mı? İşçinin arabası olmalı mı? Ya evi? İşçinin yazlığı olmalı mı? Bu listeyi uzatabilirsiniz. İşçi, bunların hangilerine sahip olabilmeyi kendi hakkı olarak görüyor? Peki, bunları sağlamak için gücünü kullanmayı göze alıyor mu (gücünün ne olduğunu aşağıda hatırlatıyorum)? Toplumun gözünde bir işçinin bunların hangilerine sahip olmaya hakkı var?

Ücret, işçinin ve ailesinin kendisini yeniden üretebilmesi için gerekli olan harcamaları karşılayabilmeli. Ancak özellikle ücretin ikinci unsuru böylesine karmaşık ve dinamik bir konu.

Peki, içinde yaşadığımız kapitalist düzende, işçinin ihtiyaçlarının (kendisinin ve toplumun hak olarak gördüğü ihtiyaçların) karşılanabilmesi nasıl olacak?

Bu ücret, özel sektörde sermayedar sınıftan, kamu sektöründe devletten çıkacak.

Kamu sektöründe asgari ücretli işçi çok istisnadır. Özel sektörde asgari ücretlinin bu ihtiyaçlarının karşılanabilmesi, sermayedarın etinden et koparmak gibidir. Kapitalizm böyle işliyor. Sermayedar, kârını artırmaya ve belki de yaşanan ekonomik kriz dönemlerinde ayakta kalabilmeye çalışıyor. Hele işsizliğin iyice arttığı koşullarda çok daha düşük ücretlerle işçi çalıştırabilmek mümkünken, hangi sermayedar daha yüksek ücretle işçi çalıştırmayı kabullenir? Sistem böyle işliyor. Kapitalizm hayır işi değil. Herkes, haklı olarak, kendi çıkarını koruyor, korumak zorunda. Nasıl işçi kendi çıkarını korumak zorundaysa, işverenin kendi çıkarını koruması da onun hakkı. Kapitalizmin işleyişi böyle.

Peki, o zaman asgari ücreti nasıl artırırsınız?

Sendikalarda örgütlü işçiler, çalışma koşullarının belirlenmesinde çeşitli eylemlere başvuruyorlar, gerekirse aylar ve hatta yıllar süren grevler yapıyorlar. 1989 Bahar Eylemlerini hatırlayın. Kamu sektöründe yüzbinlerce işçi yürüye yürüye sokakları eskitti. 4-8 Ocak 1991 Madenciler Yürüyüşünü hatırlayın. Ocak ayının soğuşunda yaklaşık 120 kilometre yürüdüler. Grevlerini sürdüren Belkarper işçilerini hatırlayın. Haklarını alabilmek için Ankara'ya gelmeye çalışan, çeşitli baskıları yaşayan, gözaltına alınan, dövülen işçileri düşünün.

Hak böyle alınıyor.

İşçinin sermayedar sınıftan hak alabilmesinin öncelikli yolu, örgütlenmesi, örgütlü olarak çeşitli mücadele türlerini (her türlü riski göze alarak) kullanması. İşten atılma, tutuklanma, dövülme dahil

birçok konuda risk alınmadan, ekme k b y t lm y r. Hele ekmeğin aslanın ağzında değil, midesinde olduğu durumlarda, elini aslanın midesine sokmayı göze almayanların ekmeğe ulaşması mümkün değil. Kimse hayal kurmasın.

İşçilerin bir gücü, örgütlü mücadele.

İkinci gücü, siyasal.

Asgari  cret tespit komisyonunun 15 üyesinden 5'i iktidar tarafından belirleniyor ve iktidarın talimatlarına göre hareket ediyor. Bu kesim işverenlerle birlikte tavır alırsa, sonuç farklı, işçilerle birlikte tavır alırsa farklı.

Bunların tavrını ne belirliyor?

Seçimler.

Seçim g ndemdeyse, işverenlerin Őikayetleri göz ardı edilerek, 7 milyondan fazla asgari ücretlinin hoşuna gidecek bir rakam belirleniyor. Seçim gündemde değilse ve özellikle ülke ve iktidar bir ekonomik krizle boğuşuyorsa, asgari ücret sermayedar sınıfın hoşuna gidecek düzeyde kalıyor.

Devlet Planlama Teşkilatı bugün yok. Ancak DPT'nin 1963 yılından beri hazırlayıp yayımladığı Yıllık Programlar, DPT'nin kapatılması sonrasında Kalkınma Bakanlığı ve onun da kapatılmasının ardından Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Bakanlığı tarafından hazırlanıyor. Bu raporlarda, **net gerçek** asgari ücretin her yıl nasıl değiştiğine ilişkin veriler var. Bunlar incelendiğinde **net gerçek** asgari ücretin seçimler öncesinde veya sonrasında artırıldığı, diğer yıllarda ekonomik kriz varsa, düştüğünü, ekonomik kriz yoksa belirli bir seviyede kaldığını görüyoruz.

1999 yılında 21. Dönem milletvekili genel seçimleri ve mahalli idareler genel seçimleri vardı. Asgari ücretin **gerçek maliyeti** yüzde 34,8 oranında yükseldi. 2004 yılında mahalli idareler genel seçimleri vardı. **Net gerçek asgari ücret** yüzde 24,3 oranında arttı. 2009 yılında mahalli idareler genel seçimleri vardı. **Net gerçek asgari ücret** 2008 yılında yüzde 8,5 oranında yükseldi. 2015 yılında 7 Haziran ve 1 Kasım'da milletvekili genel seçimleri yapıldı. **Net gerçek asgari ücret** 2016 yılında yüzde 23,8 oranında artırıldı.

Bugün ekme k aslanın midesinde.

Siyasi iktidarın benimsediği yeni ekonomi politikasının işçiler açısından yaratacağı sıkıntıları önceki yazılarımda özetledim. Hekimlere verilmesi öngörülen aylık 5.000 liralık zam geri çekildi. Söz verilmesine rağmen, 3600 ek gösterge konusunda bir gelişme yok. Emeklilikte Yaşa Takılanlara bir ara mavi boncuk verildi; sonra mavi boncuk yok oldu. Asgari  cret artışına ilişkin büyük bir beklenti yaratıldı. İnsanlara önce "bayram müjdesi" verildi. Ancak anlaşıldığı kadarıyla hemen o günlerde köklü bir politika değişikliği yaşandı.

şimdi merakla bekliyorum. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı tarafından 13 Aralık günü açıklanacağı belirtilen asgari ücretten ses çıkmadı.

Galiba siyasi iktidar, yeni ekonomi politikasının ancak belirli bir süre içinde olumlu sonuçlar vereceği umuduyla, işgücü maliyetlerini düşürmeyi göze alan bir çizgi benimsedi ve erken seçimi kısa vadede gündeminden kaldırdı.

O zaman asgari ücretlilerin ellerindeki siyasi g c  tkisizleştirildi. Oyları bugün para etmiyor;  nk  alan yok.

Tüm işçileri ve özellikle de  rg tlenmeyen/ rg tlenemeyen ve bugüne kadar yalnızca siyasi gücünü kullanarak durumunu yavaş yavaş da olsa geliştiren, sendikalı işçilerin aldıkları riskleri göze almayan veya alamayan asgari ücretli işçileri sıkıntılı bir süreç bekliyor.